

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Соціальна безпека

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	23 «Соціальна робота»
Спеціальність	232 «Соціальне забезпечення»
Освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	«Управління соціальною сферою»

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
економіки та соціальних наук

Галина НАЗАРОВА

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *економіки та соціальних наук*

Протокол № 2 від 09.09.2020 р.

Розробник (и):

Назарова Галина Валентинівна, д. е. н., професор кафедри економіки та соціальних наук,

Дем'яненко Аліна Анатоліївна, викладач кафедри економіки та соціальних наук.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Динамічний процес розвитку суспільства в умовах загострення існуючих проблем та появи нових соціально-економічних загроз як на рівні окремої особистості, соціальної групи, так і суспільства в цілому, актуалізували розвиток наук та професій, що покликані забезпечити соціальний захист різних верств населення, поступово зростала значущість підготовки молодих, перспективних наукових кадрів для суспільства.

Навчальна дисципліна «Соціальна безпека» спрямована на формування у студентів системи знань та комплексу компетентностей, необхідних для узагальнення теоретичних аспектів соціальної безпеки, застосування методичних підходів до ідентифікації загроз та ризиків соціальної безпеки, визначення рівня їх прояву, оцінювання рівня соціальної безпеки, розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення соціальної безпеки.

Результатом, що отримується здобувачем внаслідок засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Соціальна безпека» є здатність виявляти та розв'язувати складні соціальні завдання та практичні соціальні проблеми у галузі професійної діяльності.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Соціологія	Методи нарахування соціальних виплат
Демографія	Основи наукових досліджень соціальних проблем
Основи соціальної політики	Соціальний аудит та інспектування
Соціальна статистика	Інформаційно-комунікаційне забезпечення соціальної сфери
Людський розвиток	
Державне регулювання соціальної сфери	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	Аналізувати та пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для розв'язання фахових задач
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення
Здатність оцінювати соціально-політичні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави та соціальною безпекою суспільства	Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення
Здатність аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення	Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення;

Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення	Використовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення;
Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги	Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення
Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.	Демонструвати вміння креативно вирішувати соціальні проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної безпеки

Тема 1. Теоретичні засади сутності та змісту соціальної безпеки.

Тема 2. Складові соціальної безпеки.

Тема 3. Соціальні загрози, ризики та небезпеки

Тема 4. Соціальний захист та соціальне забезпечення

Тема 5. Нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки в Україні

Змістовий модуль 2. Методичні основи соціальної безпеки

Тема 6. Діагностика стану соціальної безпеки в Україні.

Тема 7. Методичне забезпечення вимірювання соціальної безпеки.

Тема 8. Соціальна напруженість і соціальна згуртованість як індикатори соціальної безпеки суспільства

Тема 9. Соціальна політика як основа формування соціальної безпеки

Тема 10. Традиційні та інноваційні підходи до формування соціальної безпеки

Методи навчання та викладання

У процесі викладання дисципліни «Соціальна безпека» використовуються такі методи викладання: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод (репродукція – відтворення), метод проблемного викладу, евристичний метод та дослідницький метод.

Приклади продуктивних методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів: проблемні лекції, дискусії, презентації, моделювання професійних ситуацій, робота в малих групах, круглі столи, кейс-стаді, мозкові штурми, різноманітні індивідуальні та групові проекти, тренінги, майстер-класи, індивідуальна дослідницька робота.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають: поточний контроль, модульний контроль та підсумковий/семестровий контроль.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; активна участь у дискусії та презентації матеріалу; проведення поточного тестування; проведення письмової контрольної роботи; експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Колоквиум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у закладах вищої освіти. Колоквиум проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання

різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Завдання для колоквиуму оцінюються відповідно до технологічної карти накопичувальних рейтингових балів з навчальної дисципліни «Соціальна безпека».

Підсумковий / семестровий контроль проводиться у формі заліку. Заліки – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, загальна оцінка за дисципліною розраховується як середньоарифметична за двома модулями. Загальна кількість балів за результатами всіх видів контролю максимальна для отримання заліку за дисципліною – 100, мінімальна – 60. Студент не допускається до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за змістовні модулі впродовж семестру в сумі не перевищуватиме 59 балів, а також якщо студент немає жодної оцінки з поточного модульного контролю.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 1. Тема 1. Теоретичні засади сутності та змісту соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Семінарське заняття	Міні-дискусія: Діалектика співвідношення понять «соціальна безпека», «людська безпека» та «безпека людського розвитку»	Активна участь в обговоренні теми дискусії	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття		
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 2. Тема 2. Складові соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Семінарське заняття	Семінарське заняття за темою: «Соціальна безпека як імператив сучасності»	Активна участь у семінарському занятті	5

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття		
Тема 3.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 3. Тема 3. Соціальні загрози, ризики та небезпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою: «Застосування економіко-статистичних методів для ідентифікації домінантних загроз соціальної безпеки»	Активна участь у вирішенні задач	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення задач		
Тема 3.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 4. Тема 3. Соціальні загрози, ризики та небезпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою: «Застосування економіко-статистичних методів для ідентифікації домінантних загроз соціальної безпеки»	Активна участь у вирішенні задач	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття		
Тема 4.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 5. Тема 4. Соціальний захист та соціальне забезпечення	Робота на лекції	1
	Семінарське заняття	Семінарське заняття: «Проблема соціального захисту населення»	Активна участь у семінарському занятті	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки в Україні		
Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 6. Тема 5. Нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки в Україні	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Аналіз змісту і структури нормативно-правового забезпечення у сфері соціальної безпеки в Україні	Активна участь у вирішенні завдань	3
		Колоквіум 1	Колоквіум 1	10

	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквиуму 1.		
Тема 6.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 7. Тема 6. Діагностика стану соціальної безпеки в Україні	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок прожиткового мінімуму та аналіз доходів населення	Активна участь у вирішенні завдань	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Виконання домашнього завдання.	Виконання домашнього завдання	4
Тема 6.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 8. Тема 6. Діагностика стану соціальної безпеки в Україні	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок індексу багатомірної бідності	Активна участь у вирішенні задач	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
Тема 7.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 9. Тема 7. Методичне забезпечення вимірювання соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач з вимірювання соціальної безпеки	Активна участь у вирішенні задач	3
		Презентація на тему «Соціальна безпека – основа розвитку сучасного суспільства»	Обговорення презентацій	10
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
Тема 7.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 10. Тема 7. Методичне забезпечення вимірювання соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач з вимірювання соціальної безпеки	Активна участь у вирішенні задач	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		

Тема 8.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 11. Тема 8. Соціальна напруженість і соціальна згуртованість як індикатори соціальної безпеки суспільства	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок індексу соціальної згуртованості	Активна участь у вирішенні задач	3
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття			
	Виконання домашнього завдання.	Виконання домашнього завдання	4	
Тема 8.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 12. Тема 8. Соціальна напруженість і соціальна згуртованість як індикатори соціальної безпеки суспільства	Робота на лекції	1
	Семінарське заняття	Семінарське заняття: «Соціальна напруженість і соціальна згуртованість населення як індикатори соціальної безпеки суспільства»	Активна участь у проведенні семінарського заняття	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття			
Тема 9.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 13. Тема 9. Соціальна політика як основа формування соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Семінарське заняття	Міні-дискусії на тему: «Проблеми функціонування соціальної політики в Україні»	Активна участь у проведенні семінарського заняття	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою			
Тема 10.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 14. Тема 10. Традиційні та інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення задач з визначення якості соціальних послуг	Активна участь у вирішенні задач	4

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму 2.		
Тема 10.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 15. Тема 10. Традиційні та інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Міні-дискусії на тему: «Інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки: зарубіжний досвід»	Активна участь у міні-дискусіях	2
		Колоквіум 2	Колоквіум 2	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до міні-дискусії		

Рекомендована література

Основна

1. Гнибіденко, І. Ф. Соціальна безпека: теорія та українська практика / За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
2. Куценко В. І., Удовиченко В. П. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / Куценко В. І., Удовиченко В. П. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2010. – 652 с.
3. Соціальна економіка : навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 275 с.
4. Шевчук П. І. Соціальна політика та соціальна безпека людини: Навчальний посібник. – Львів: Вид-во ЛРІДУ УАДУ, 2003. – 178с.

Додаткова

5. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2010. – 448 с.
6. Беляєв О. О. Соціально-економічна безпека: навч. посіб. / О. О. Беляєв, Л. П. Борнікова, В. І. Кириленко та ін. – К.: КНЕУ, 2010. – 316 с.
7. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О. В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
8. Назарова Г. В. Регулювання доходів соціальних груп населення : монографія / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, А. В. Семенченко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 270 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 204–223.
9. Семенченко А. В. Методичний підхід до регулювання доходів населення в умовах соціальної стратифікації / А. В. Семенченко // Наукові праці Донецького національного університету (м. Вінниця). Серія: Економіка і організація управління. – 2016. – № 2 (22). – С. 71–80.
10. Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.; За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогової. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.

11. Соціально-економічна безпека : навч. посіб. [У. Б. Бережницька, О. Я. Савко] / за ред. М. О. Данилюка, У. Б. Бережницької. – Івано-Франківськ : Симфонія-форте, 2016. – 264 с.
12. Харазішвілі Ю. М., Грішнова О. А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. Економіка України. 2018. №11–12. С.157–171.
13. Kemnitz, A. and Wigger, B. U. (2000) Growth and social security: the role of human capital. *European Journal of Political Economy*, 16: 673–683.
14. Lee, Chien-Chiang, and Chun-Ping Chang. 2006. «Social Security Expenditure and GDP in OECD Countries: A Cointegrated Panel Analysis». *International Economic Journal*, 20(3): 303-320. <http://dx.doi.org/10.1080/10168730600879372>.
15. Nazarova G. Analysis of the human security in Ukraine in a regional perspective / G. Nazarova, A. Demianenko // *Business perspectives. Social and labour relations: theory and practice*. – 2018. – № 8(2). – P. 1–7. – Available at : doi:10.21511/slrrp.8(2).2018.01.
16. Nazarova G. Improvement of the method measuring the security of human development: case of Ukraine / G. Nazarova, M. Jaworska, N. Nazarov, I. Dybach, A. Demianenko // *Problems and Perspectives in Management*. – 2019. – 17 (4). P. 226–238. doi : 10.21511/ppm.17(4).2019.19.

Інформаційні ресурси

17. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
18. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua/>.
19. Сайт персональних навчальних систем Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6979>.